Igamova Shaxinya Zikrilloyevna,
Bakayeva Mohira Axrorovna,
Narzullayeva Gulchehra Salimovna,
Axmedova Dilbar Bo'ronovna

XORIJIY INVESTITSIYALAR

O'quv qo'llanma

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

Igamova Shaxinya Zikrilloyevna,
Bakayeva Mohira Axrorovna,
Narzullayeva Gulchehra Salimovna,
Axmedova Dilbar Bo’ronovna

XORIJIY INVESTITSIYALAR

O’quv qo’llanma

“Durdona” nashriyoti
Buxoro – 2025

UO‘K 339.727.22(075.8)
65.268ya73
I-20
Igamova, Sh.Z.
Xorijiy investitsiyalar [Matn] : o'quv qo'llanma / Sh.Z. Igamova , M.A. Bakayeva, G.S. Narzullayeva , D.B. Axmedova .- Buxoro: Sadriddin Salim Buxoriy, 2025.-152 b.

KBK 65.268ya73

Ushbu o'quv qo'llanmada xorijiy investitsiyalar haqida tushuncha va uning mohiyati, shakl va turlari, globallashuv hamda iqtisodiy integratsiyallashuvning kuchayib borishida investitsiya jarayonlari, xorijiy investorlar huquqiy holatining o'ziga xos xususiyatlari, xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning ilmiy - uslubiy asoslari hamda ularni jalb qilishni rag'batlantirishning zamonaviy shakl va usullari, xorijiy investorlar uchun O'zbekiston iqtisodiyotini jalb qiluvchanligini oshirishning asosiy yo'nalishlari, O'zbekiston Respublikasida tashqi iqtisodiy faoliyatni xorijiy investitsiyalar yordamida rivojlantirish masalalari, xorijiy investitsiyalarni iqtisodiy samaradorligini aniqlash, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka xorijiy investitsiyalarni jalb etish va ularni sug'urtalash to'g'risida talabalarga bilim berish maqsadida asosiy masalalar atroflicha yoritib berilgan.

Ushbu o'quv qo'llanma oliy o'quv yurtlari talabalari uchun tavsiya etiladi. Shu bilan birga darslikdandan o'qituvchilar, ilmiy xodimlar, aspirant va tadqiqotchilar, xorijiy investitsiyalarni o'rganishga qiziquvchilar foydalanishlari mumkin.

Taqrizchilar:
F.B.Rahmatullayeva, i.f.n., dotsent
N.S.Ibragimov, i.f.d., professor

Darslik O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2025-yil 14-apreldagi 136-sonli buyrug’iga asosan nashr etishga ruxsat berilgan. Ro‘yxatga olish raqami 768907.

ISBN 978-9910-10-501-2

MUNDARIJA

Kirish 5
I bob. Xorijiy investitsiyalarning mazmun-mohiyati va tasniflanishi 8
1.1. “ Xorijiy investitsiyalar” fanining predmeti, maqsadi, vazifalari, tarkibiy tuzilishi va boshqa fanlar bilan uzviy bog’liqligi” 8
1.2. Investitsiya munosabatlarini davlat tomonidan tartibga solinishi 10
1.3. Xalqaro kapital migratsiyasi: sabablari,omillari va ko’rsatkichlari 16
1.4. O’zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning roli 21
1.5. XVF metodologiyasi bo’yicha investitsiya shakllari 23
II-bob. Xorijiy investitsiyalarning shakl va turlari 33
2.1. Xorijiy investitsiyalarning turlari va retsepient davlat iqtisodiyotida xorijiy investitsiyalarning roli 33
2.2. To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar (TXI) xusuiyatlari va shakllari 40
2.3. Yangi loyihalarga investitsiyalar 53
2.4. Kompaniyalarning qo’shilishi va sotib olinishi 55
2.5. Strategik ittifoqlar 57
III bob. Milliy investitsion siyosat 61
3.1. Milliy investitsion siyosatning mohiyati, maqsadi va tamoyillari 61
3.2. Xalqaro iqtisodiy munosabatlar tizimiga xorijiy investitsiyalar64
3.3. Milliy investitsion siyosat tendentsiyalarida investitsion protektsionizm va investitsiyalarni liberallashtirish 73
3.4. Jahon amaliyotida investitsiya rejimlari 75
IV bob. Xorijiy mamlakatlarda investitsiyalarni tartibga solish siyosati 80
4.1. Investitsiyalarni tartibga solish siyosati va uning asboblari 80
4.2. Chet el amaliyoti bo'yicha to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar

cheklovchi vositalari 83
V bob. Xorijiy investitsiyalarni rag'batlantirish siyosati: xorijiy mamlakatlar tajribasi. 88
5.1. Xorijiy investorlarni rag'batlantirish va imtiyozlar to'plamini taqdim etish........ 88
5.2. Mamlakatlar investitsion imidjni yaxshilashga yordam berilishi 94
5.3. Davlat korxonalarini xususiylashtirishda xorijiy investorlarning ishtiroki 97
6-bob. Xalqaro investitsiya shartnomalari va ularning turlari.. 103
6.1. Investitsiya shartnomalarning xalqaro mohiyati 103
6.2. Investitsiya shartnomalarining xalqaro tamoyillari 106
VII bob. O'zbekiston iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalarning jalb qilinishi 111
7.1. Milliy iqtisodiyotni modernizatsiyalash va innovatsion rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning o'rni 111
7.2. Xorijiy investitsiyalarni milliy iqtisodiyotga jalb etish shakllari. 118
7.3. Xorijiy investitsiyalarni milliy iqtisodiyotga jalb etishning holati va tarkibi. 121
7.4. Xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalarning tashqi iqtisodiy faoliyati. 126
Izohli lug'at 132
Foydalanilgan adabiyotlar: 145

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida investitsiyalarga talab va taklif o'rtasida nomutanosiblik tendensiyasi hukm surmoqda. Bugungi kunda investitsiyalar oqimi taraqqiy etgan mamlakatlardan rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotiga faol yo'naltirilayotganligining guvohi bo'lmoqdamiz. Natijada rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotida to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar ulushi keskin oshib bormoqda. O'z navbatida, investitsiyalar samaradorligini oshirish bilan bog'liq ko'plab muammolar mavjudligi investitsiya loyihalarini boshqarishni takomillashtirish zaruratini belgilab beruvchi asosiy omillardan biri bo'lib qolmoqda. Ayni paytda, jahon amaliyotida xorijiy investitsiyalarni jalb etish va ularni iqtisodiyotning istiqbolli va yuqori texnologiyalarga asoslangan tarmoqlariga joylashtirish mexanizmlarini maqbullashtirish, investitsiya loyihalarini umummilliy va mintaqaviy darajada venchurli moliyalashtirish amaliyotini rivojlantirish, investitsiya muhiti jozibadorligini oshirish va investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish vositalarining o'zaro muvofiqligini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Investitsiya loyihalarini samarali boshqarivi bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev "Biz iqtisodiyotimizga sarmoya kiritishga intiladigan investorlar uchun hududlar va tarmoqlar bo'yicha investitsiya loyihalarini puxta shakllantira olsak, bu masalada ijobiy natijaga erishish mumkin, - deya ta'kidlab o'tdilar[1]. Darhaqiqat, Prezident to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi loyihalarni so'zsiz amalga oshirish, chet ellik investorlarga har tomonlama yordam berish hukumatning eng muhim vazifasi bo'lishi kerakligini ta'kidladi. Investitsiyalarning asosiy qismini o'zlashtirishni yilning oxirgi oylariga surish amaliyotiga chek qo'yib, barcha tarmoqlar va hududlarda buni birinchi yarim yillikda kamida 35 foizga, to'qqiz oylikda 70 foizga yetkazish zarurligi qayd etildi. 2019 yilgi Investitsiya dasturiga 16,6 milliard dollarlik 3 mingdan ziyod loyiha kiritilgan. Bu 2018 yilga nisbatan 16 foiz ko'pdir. Jumladan, joriy yilgi Investitsiya dasturi doirasida umumiy qiymati 3,2 milliard dollar bo'lgan 140 ta ishlab chiqarish quvvatini foydalanishga topshirish rejalashtirilgan. Xususan, mamlakatimiz mintaqalarida

[1] Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil uchun mo'ljallangan eng muhim ustuvor vazifalar haqidagi Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2018-yil 28-dekabr.

Igamova Shaxinya Zikrilloyevna,
Bakayeva Mohira Axrorovna,
Narzullayeva Gulchehra Salimovna,
Axmedova Dilbar Bo'ronovna

XORIJIY INVESTITSIYALAR

O'quv qo'llanma

Muharrir:	*A. Qalandarov*
Texnik muharrir:	*G. Samiyeva*
Musahhih:	*Sh. Qahhorov*
Sahifalovchi:	*M. Bafoyeva*

Nashriyot litsenziyasi AI № 178. 08.12.2010. Original-maketdan bosishga ruxsat etildi: 21.10.2025. Bichimi 60x84. Kegli 16 shponli. «Times New Roman» garn. Ofset bosma usulida bosildi. Ofset bosma qog'ozi. Bosma tobog'i 9,5. Adadi 100. Buyurtma №670.

"Sadriddin Salim Buxoriy" MCHJ
"Durdona" nashriyoti: Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy.
Bahosi kelishilgan narxda.

"Sadriddin Salim Buxoriy" MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy. Tel.: 0(365) 221-26-45

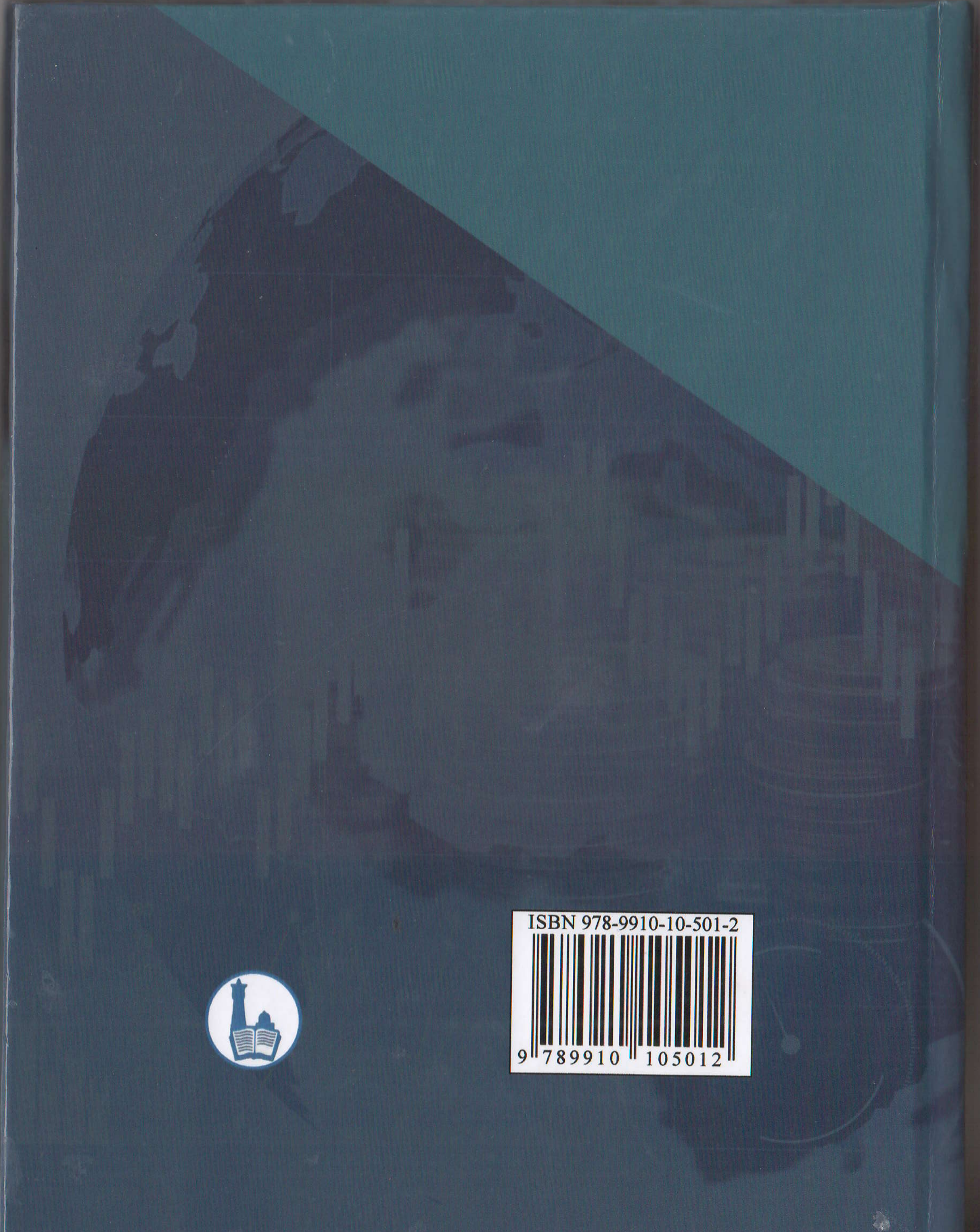

ISBN 978-9910-10-501-2